

Η διδασκαλία της Γαλλικής στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση: Διαχείριση του Αναλυτικού Προγράμματος Σπουδών

Ευαγγελία Καγκά, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο

Περίληψη

Η διδασκαλία μιας δεύτερης ξένης γλώσσας στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση αποτελεί ένα βασικό άξονα της ευρωπαϊκής γλωσσικής πολιτικής, η οποία ενθαρρύνει τη γλωσσομάθεια ως βασικό συστατικό δημιουργικής αξιοποίησης της πολυγλωσσίας και της πολυπολιτισμικότητας. Με την εισαγωγή της Γαλλικής ως δεύτερης ξένης γλώσσας στο Δημοτικό Σχολείο επιτυγχάνεται η σπειροειδής κατάρκτηση της γλώσσας και διασφαλίζεται η συνέχεια στην εκμάθησή της. Για την αποτελεσματική διδασκαλία-εκμάθηση της γαλλικής γλώσσας υιοθετούνται στην παιδαγωγική πράξη διδακτικές και μαθησιακές στρατηγικές που εστιάζονται στην ενεργοποίηση του ενδιαφέροντος των μαθητών για τη γλώσσα-στόχο και στη δημιουργία θετικού κλίματος μέσα από τη βιωματική και παιγνιώδη προσέγγισή της.

Θεωρητικό πλαίσιο

Για τη διδασκαλία της γαλλικής γλώσσας στις Ε' και ΣΤ' τάξεις του Δημοτικού Σχολείου συντάχθηκε Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών (Φ.Ε.Κ. 119/2-2-2006, τ. Β'), του οποίου η φιλοσοφία εστιάζεται στα ακόλουθα κομβικά σημεία:

- Στην ανάπτυξη θετικών στάσεων και συμπεριφορών απέναντι στη γαλλική γλώσσα και στον γαλλικό πολιτισμό, προκειμένου οι μαθητές να αποκτήσουν κίνητρα εκμάθησης της γλώσσας,

Η κ. Ευαγγελία Καγκά είναι Σύμβουλος της Γαλλικής στο Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.

- στην ευαισθητοποίηση και εξοικείωση των μαθητών με τους γλωσσικούς κώδικες της Γαλλικής σε επίπεδο πρόσληψης/κατανόησης, αναπαραγωγής και παραγωγής κυρίως απλού προφορικού αλλά και γραπτού λόγου, ώστε σταδιακά να οδηγηθούν στη συνειδητή οικειοποίηση της γλώσσας και
- στη σύνδεση της γλώσσας με εμπειρικο-βιωματικές καταστάσεις, προκειμένου οι μαθητές να αναπτύσσουν σταδιακά ικανότητες αναπλαισίωσης των γλωσσικών γνώσεων σε επικοινωνιακές δεξιότητες και συσχέτισης της ξένης γλώσσας με δεδομένα και πληροφορίες από διάφορους οικείους γνωστικούς τόπους.

Με τον τρόπο αυτό διασφαλίζεται η κατά το δυνατόν ολιστική προσέγγιση της γλώσσας ως συστήματος, ως κοινωνικοπολιτισμικής πρακτικής και ως πεδίου αξιοποίησης γνώσεων, εννοιών και εμπειριών που έχουν ήδη αποκτηθεί από τη διδασκαλία άλλων γνωστικών αντικειμένων (βλ. και Gaonac'h, 2006). Επιπλέον, οι μαθητές αποκτούν σταδιακά δεξιότητες χρήσης της γλώσσας προκειμένου να διευρύνουν και να εμπλουτίζουν τους γνωσιακούς, συναισθηματικούς και αξιακούς τους ορίζοντες.

Το Α.Π.Σ. αναδεικνύει τρεις σταθερές, τον εγγραμματισμό, την πολυγλωσσία και την πολυπολιτισμικότητα, που αποτελούν τους άξονες περιεχομένου στο Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών (Δ.Ε.Π.Π.Σ.) για τις ξένες γλώσσες. Ειδικότερα:

Η εξοικείωση των μαθητών με τον νέο γλωσσικό και πολιτισμικό κώδικα επιτυγχάνεται μέσα από διαδικασίες αναδυόμενου εγγραμματισμού (Παπούλια-Τζελέπη, 2001). Οι μαθητές, στο πλαίσιο παιγνιδιών και διαδραστικών δραστηριοτήτων, επιστρατεύουν στρατηγικές που έχουν ήδη υιοθετήσει για την εκμάθηση της μητρικής τους γλώσσας και αναπτύσσουν μηχανισμούς, όπως μίμηση, απομνημόνευση, κατανόηση εννοιών, αναγνώριση απλών φωνημάτων και γραφημάτων, (ανα)παραγωγή απλού προφορικού και γραπτού λόγου, ώστε σταδιακά να οικοδομούν τη δεξιότητα του εγγραμματισμού, τη χρήση δηλαδή της γαλλικής γλώσσας σε διαφορετικά κοινωνικά και επικοινωνιακά περιβάλλοντα (Καγκά, 2004). Επίσης, η ενεργός εμπλοκή των μαθητών σε διαπολιτισμικές δραστηριότητες ενθαρρύνει την ανάπτυξη μιας ευρύτερης γλωσσικής κουλτούρας και συμβάλλει στην αφύπνιση της ευαισθησίας τους απέναντι στην ετερότητα, με την κατανόηση και εκτίμηση της διαφορετικότητας των γλωσσών και των πολιτισμών.

Ως εκ τούτου, ο σχεδιασμός και η λειτουργία των δραστηριοτήτων πρέπει να αποσκοπούν στην επίτευξη δύο αμφίδρομων στόχων: του γλωσσικού και του κοινωνικού.

Παράδειγμα:

Μαθαίνω να συνθέτω απλή προφορική πρόταση χρησιμοποιώντας τους κατάλληλους γραμματικά τύπους (je suis, je m'appelle...) για να μπορώ να παρουσιάζομαι (me présenter).

Επιπλέον, οι συνθετικές/διαθεματικές εργασίες (projets) συνεπικουρούν στην εξασφάλιση συνθηκών εμπλοκής των μαθητών σε διαδικασίες εξάσκησης της γλώσσας, στην επικοινωνιακή προφορική και γραπτή έκφραση, σε διεργασίες ανατροφοδότησης των γνώσεών τους και προγραμματισμού της σκέψης και της δράσης τους, στο πλαίσιο πάντα της ηλικιακής τους ωριμότητας που κύριο χαρακτηριστικό έχει τον παρορμητισμό και τη συναισθηματική θεώρηση των πραγμάτων.

Παράλληλα, οι μαθητές έχουν τη δυνατότητα να αναδεικνύουν τα ταλέντα τους, τις κλίσεις τους, να αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες, να συνεργάζονται, να σέβονται τον άλλο, να ερευνούν, να αναζητούν λύσεις, να «μαθαίνουν πώς να μαθαίνουν» και να «μαθαίνουν μέσα από την πράξη».

Βασικά χαρακτηριστικά του Α.Π.Σ.

Ο δομικός σχεδιασμός και το περιεχόμενο του Α.Π.Σ. συνιστούν τη βάση για την οργάνωση της εκπαιδευτικής διαδικασίας, ενώ παράλληλα παρέχουν ευελιξία στον διδάσκοντα να εφαρμόζει μεθοδολογικές στρατηγικές που αποσκοπούν στην ενίσχυση της αποτελεσματικότητας της παιδαγωγικής πράξης.

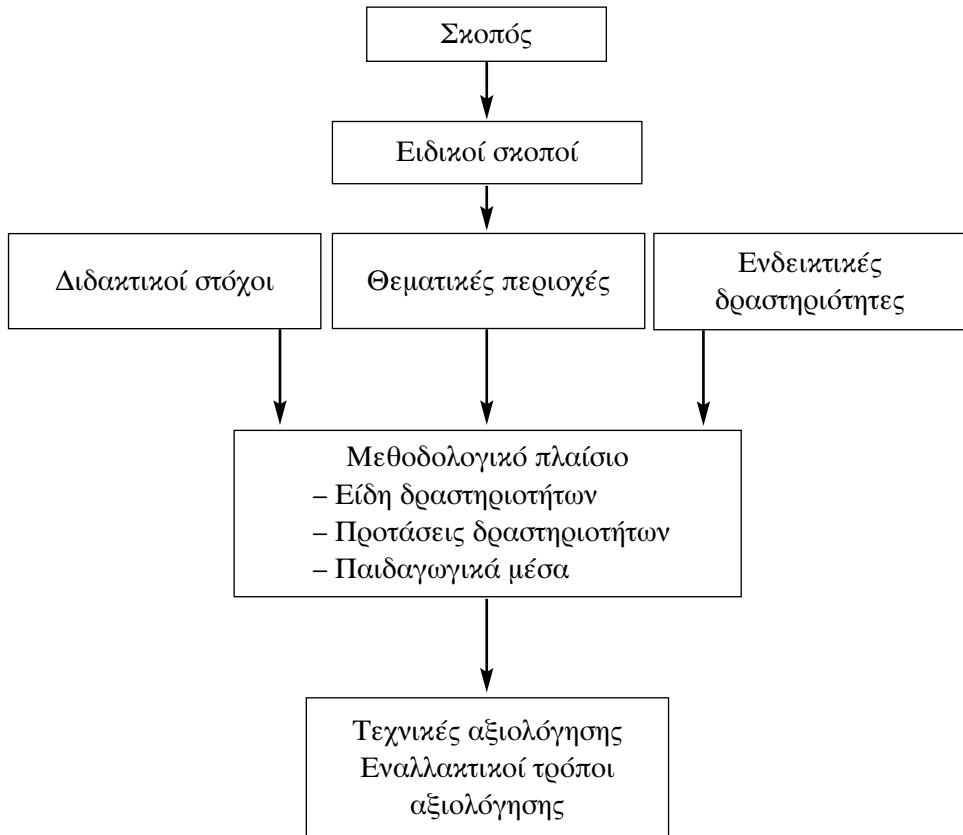
Σχηματικά μπορούμε να παρουσιάσουμε τη δομή του Α.Π.Σ. στο γράφημα 1.

Ιδιαίτερη βαρύτητα στον σχεδιασμό του Α.Π.Σ. έχει το τρίπολο: Διδακτικοί στόχοι, Θεματικές περιοχές, Ενδεικτικές δραστηριότητες.

Σε τρεις παράλληλες στήλες καταγράφονται:

- α) οι διδακτικοί στόχοι, οι οποίοι καθορίζουν τη διαδικασία και το αποτέλεσμα της διδασκαλίας/εκμάθησης της γλώσσας,
- β) οι θεματικές περιοχές, δηλαδή τα περιβάλλοντα πραγματολογικής και διαθεματικής προσέγγισης της γλώσσας και αξιοποίησης των αποκτηθεισών γνώσεων,
- γ) οι ενδεικτικές δραστηριότητες, μέσω των οποίων υλοποιούνται οι συγκεκριμένοι στόχοι.

Γράφημα 1 Δομή του Αναλυτικού Προγράμματος Σπουδών

Επιπλέον, παρατίθενται οι λεκτικές πράξεις που εμφανίζονται με ανάλογο βαθμό δυσκολίας για τις τάξεις Ε' και ΣΤ' και οριοθετούν το επίπεδο γλωσσομάθειας που θα πρέπει οι μαθητές να έχουν κατακτήσει με το πέρας των δύο χρόνων διδασκαλίας.

Οι διδακτικοί στόχοι, οι θεματικές ενότητες και οι ενδεικτικές δραστηριότητες αποτελούν ενιαίο σύνολο, όπου κάθε στόχος μπορεί να αντιστοιχεί σε μία ή και περισσότερες δραστηριότητες και αντιστρόφως.

Παράδειγμα:

Για την επίτευξη των διδακτικών στόχων του Α.Π.Σ. «*Συνειδητοποίηση των εννοιών του χρόνου και του χώρου μέσα από απλό προφορικό λόγο*» και «*Παραγωγή απλού προφορικού λόγου αξιοποιώντας τις κατάλληλες λεκτικές πράξεις*», ο διδάσκων μπορεί να ανατρέξει σε δραστηριότητες ζωγραφικής, χαρτοκολλητι-

κής, τραγούδια, παντομίμα, παραμύθια ή και παιγνίδια ρόλων, σε οικεία και ελκυστικά επικοινωνιακά πλαίσια για τους μαθητές.

Η μεθοδολογική προσέγγιση, η οποία προτείνεται στο Α.Π.Σ., αποσκοπεί στην πραγμάτωση των παρακάτω θεμελιωδών αρχών που διέπουν τη διδασκαλία/εκμάθηση της γαλλικής γλώσσας:

Συναισθηματική εμπλοκή στην προσέγγιση της γλώσσας.

Ανάπτυξη θετικών στάσεων απέναντι στο γλωσσικό και πολιτισμικό πλουραλισμό, με την καλλιέργεια ανοιχτών τρόπων σκέψης και δράσης.

Καλλιέργεια κινήτρων εκμάθησης της γλώσσας.

Χρήση διδακτικών στρατηγικών που να συνάδουν με το ηλικιακό, γνωσιακό και συναισθηματικό προφίλ των μαθητών.

Έμφαση στον προφορικό λόγο και σταδιακή ανάπτυξη δεξιοτήτων κατανόησης και παραγωγής απλού γραπτού λόγου.

Ενεργητική προσέγγιση της γλώσσας μέσα από παιγνιώδεις, δημιουργικές και διαθεματικές δραστηριότητες.

Ένα στοιχείο του Α.Π.Σ. που αξίζει, επίσης, να επισημάνουμε, είναι η ένταξη εναλλακτικών τρόπων αξιολόγησης στην εκπαιδευτική διαδικασία, όπως το Ευρωπαϊκό Portfolio Γλωσσών -ο πολυγλωσσικός ατομικός φάκελος του μαθητή- που θεσπίστηκε από το Συμβούλιο της Ευρώπης ως ένα «εργαλείο» ανάπτυξης δεξιοτήτων δια βίου μάθησης των γλωσσών και προώθησης της πολυγλωσσίας και πολυπολιτισμικότητας (Καγκά, 2003 & 2007). Είναι ένα ευέλικτο μοντέλο αξιολόγησης γλωσσικών επικοινωνιακών δεξιοτήτων από τον ίδιο τον μαθητή, ανίχνευσης των μαθησιακών του αναγκών, οργάνωσης των προσωπικών του στρατηγικών εκμάθησης της γλώσσας και αποτίμησης της επίτευξης των στόχων του. Το Portfolio παρέχει, επίσης, στον μαθητή τη δυνατότητα να καταγράφει πολυγλωσσικές και πολυπολιτισμικές εμπειρίες από την κοινωνική του ζωή και να διαμορφώνει σταδιακά τη διαπολιτισμική του συνείδηση και το κοσμοειδωλό του.

Διδακτικές και μαθησιακές διαστάσεις του Α.Π.Σ. της γαλλικής γλώσσας

Η οργάνωση του περιεχομένου του Α.Π.Σ. αναδεικνύει τη σύνδεση της γνώσης με την πράξη, τον αναστοχασμό διδάσκοντος και διδασκομένων, τον βιωματικό τρόπο μάθησης, τη συνοχή και τη συνέχεια της διδακτέας ύλης στο πλαίσιο σπειροειδούς μορφής για την Υποχρεωτική Εκπαίδευση. Ο διδάσκων δεν εγκλωβίζει-

ται σε στατικές μεθοδολογικές «υποδείξεις» αλλά έχει τη δυνατότητα να προσαρμόζει το Α.Π.Σ. στις ανάγκες των μαθητών του, να αυτοσχεδιάζει και να εφαρμόζει διδακτικές και μαθησιακές στρατηγικές που να εμπνέουν, να δραστηριοποιούν, να καθοδηγούν και να διευκολύνουν τους μαθητές στην ουσιαστική και ενεργητική προσέγγιση και χρήση της γλώσσας.

Η αποτελεσματικότητα της παιδαγωγικής πράξης οφείλεται σε σημαντικό βαθμό: α) στη δημιουργία θετικού παιδαγωγικού κλίματος μέσα στην τάξη και β) στην επιλογή της κατάλληλης μεθοδολογίας για την επίτευξη των στόχων του μαθήματος.

α) Η εδραίωση ενός θετικού κλίματος κατά τη διδασκαλία της γαλλικής γλώσσας επιδρά παρωθητικά τόσο στη μαθησιακή όσο και στην κοινωνική συμπεριφορά των μαθητών (Ματσαγγούρας, 2003) και διαδραματίζει έναν κυρίαρχο ρόλο στην ποιότητα της παρεχόμενης εκπαίδευσης.

Οι συνθήκες που ευνοούν την ανάπτυξη του κλίματος επικεντρώνονται στις ακόλουθες ψυχοπαιδαγωγικές στρατηγικές του διδάσκοντα:

- Παρότρυνση των μαθητών, αλλά και φιλική προσέγγιση, ώστε να αισθάνονται ασφάλεια και εμπιστοσύνη.
- Αξιοποίηση των λαθών τους ως κινήτρων για αυτοβελτίωση και αυτοαποτελεσματικότητα.
- Ενίσχυση των μαθητών που έχουν «γνωστικές» αδυναμίες.
- Καλλιέργεια κινήτρων για εμπλοκή όλων των μαθητών στη διδακτική-μαθησιακή διαδικασία. Με τον τρόπο αυτό αποτρέπεται η περιθωριοποίηση των «λιγότερο ικανών» μαθητών και επιτυγχάνεται η κοινωνική συνοχή της σχολικής τάξης.

β) Το μεθοδολογικό πλαίσιο το οποίο προτείνεται μέσα στο Α.Π.Σ. βασίζεται στις αρχές της ενεργητικής μάθησης, με έμφαση στην επικοινωνιακή διάσταση της γλώσσας και τη σύνδεσή της με εμπειρίες και βιώματα των μαθητών από την καθημερινή πραγματικότητα.

Ο διδάσκων, χωρίς να ακυρώνει την επικοινωνιακή αλληλεπίδραση κατά τη διδασκαλία/εγκμάθηση της γλώσσας, μπορεί να χρησιμοποιεί στοιχεία παραδοσιακού τρόπου διδασκαλίας, όπου αυτά θεωρούνται απολύτως αναγκαία, όπως επανάληψη, αποστήθιση, χρήση της μητρικής γλώσσας.

Τέλος, η εναλλαγή διαφόρων τύπων δραστηριοτήτων (παιγνιώδεις/δημιουργικές, διαδραστικές, γνωστικές, σχέδια εργασίας -διαφόρων μορφών εργασίας, ατομική, ανά ζεύγη, ομαδική) και διαφορετικών εποπτικών μέσων (CD ήχου,

βίντεο, αφίσες, εικόνες, χάρτες κ.τ.λ.) συμβάλλει στην οργάνωση και διεξαγωγή ενός ελκυστικού μαθήματος, στο πλαίσιο του οποίου υλοποιούνται οι διδακτικοί και μαθησιακοί στόχοι.

Βιβλιογραφία

Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών Γαλλικής Γλώσσας για την Ε' και ΣΤ' τάξη του Δημοτικού Σχολείου (Φ.Ε.Κ. 119/2-02-2006).

Gaonac'h, D. (2006). *L'apprentissage précoce d'une langue étrangère*. Paris: Hachette.

Καγκά, Ε. (2003). *Ευρωπαϊκό Portfolio Γλωσσών (European Language Portfolio, Portfolio Européen des Langues, Europäisches Sprachenportfolio)*. Αθήνα: Eiffel.

Καγκά, Ε. (2004). Portfolio γλωσσών: καινοτόμες πρακτικές προσεγγίσεις πολυγλωσσικού γραμματισμού. Στο Π. Παπούλια-Τσελέπη & Ε. Τάφα (επιμ.), *Γλώσσα και Γραμματισμός στη Νέα Χιλιετία*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Καγκά, Ε. (2007). La fonction pédagogique de l'autoévaluation dans l'enseignement des langues au primaire. *Τεύχος Επιμορφωτικού Υλικού για τη Γαλλική Γλώσσα*. Αθήνα: Υπ.Ε.Π.Θ. – Π.Ι.

Ματσαγγούρας, Η. (2003³). *Η σχολική τάξη*. Αθήνα: Γρηγόρης.

Παπούλια-Τσελέπη, Π. (2001). Η νέα προοπτική στην ανάδυση του γραμματισμού. Στο Π. Παπούλια-Τσελέπη (επιμ.), *Ανάδυση του γραμματισμού*. Αθήνα: Καστανιώτης.